

Internet, Recommendation of the OECD Council report on risks faced by children online and policies to protect them, Guidelines for Industry on Child Online Protection and other guidelines of ITU have been discovered in the article.

One of the leading documents for member states of the Council of Europe is Guide to human rights for internet users. The guide provides information on rights and freedoms meaning in the context of the Internet, on how they can be relied and acted upon, as well as how access remedies. It is an evolving document and it is opened to periodic updating.

Children's rights on the Internet received special attention and recognition by different organizations and researchers according to this article. Also the author emphasizes on the fact that this issue is closely linked to the children's safe behavior online.

This article provides examples of the national and international protection mechanisms for the human rights violated in the Internet. The cases of Court of Justice of the European Union, European Court of Human Rights were described. Examples of Ukrainian law and justice also are given in the article.

The author concludes that social pedagogues may cover the topic of human rights in the Internet within the social and legal education of children. First of all social pedagogue can use at list two resources running educational activities for children: online course on human rights online and the manual "Human rights in the internet" which have been elaborated within the project supported by the Joint Programme of the European Union and the Council of Europe "Strengthening the Information Society in Ukraine". These are educational tools which are based on the "Guide to human rights for internet users" (Recommendation of the Committee of Ministers of the Council of Europe).

Key words: *human rights online, children's rights, protection mechanisms of human rights online.*

УДК 378.147

Ольга Шевченко

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

Карстен Грунвальдт

Німецька Служба Академічних Обмінів

ДО ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ВНЗ

Метою статті є розгляд шляхів інтеграції в навчальний процес форм роботи, спрямованих на формування у студентів соціоемоційних умінь та навичок; аналіз способів оцінювання результатів подібної навчальної роботи. На прикладі вищих шкіл Німеччини та України розглядаються конкретні заходи, які забезпечують розвиток умінь креативно й ефективно діяти в складних ситуаціях, постійно вдосконалювати особисті якості, необхідні для успішного працевлаштування. У результаті дослідження зроблено висновки про те, що можливо й доцільно внести до робочих програм вищих навчальних закладів України предмет «Соціальна комунікація». Перспективним вважається також вивчення в подальшому однієї із соціальних компетенцій – здатності до подолання конфліктів.

Ключові слова: *соціоемоційні вміння та навички, соціальна компетентність, соціальні служби, студентські служби, кураторська робота, Болонья, Темпус.*

Постановка проблеми. У сучасному світі передових технологій, коли численні групи людей змушені співіснувати на обмежених територіях, неабиякої важливості набуває здатність адекватно аналізувати різні

аспекти міжособистісної діяльності та цілеспрямовано діяти, не ігноруючи при цьому інтереси партнера. Саме ця здатність обумовлює спроможність людини конструктивно впливати на перебіг міжособистісних конфліктів і знаходити розумні шляхи їх урегулювання. Урегулювання конфлікту полягає не тільки в подоланні негативних емоцій партнера, а й у нівелюванні подальшого відчуття неприязні між його учасниками [9].

Проблема подолання протиріч постає особливо актуальною на даному етапі розвитку українського суспільства, що характеризується загостренням конфліктності. Здатність до розв'язання конфліктних ситуацій є однією зі складових соціальної компетенції, яка, у свою чергу, входить до числа базових компетенцій, необхідних для виховання повноцінної особистості, здатної будувати творче суспільство й конкурувати на ринку праці [9].

Аналіз актуальних досліджень. Серед вітчизняних наукових досліджень багато робіт присвячено теоретичному обґрунтуванню поняття соціальної компетенції, з'ясуванню змісту соціальної компетентності студентів тощо. У той самий час подається мало практичних порад щодо формування соціально компетентної особистості в умовах вітчизняної системи освіти [1; 2]. Остання повинна бути спрямована на виховання активного члена суспільства, здатного знаходити конструктивні шляхи розв'язання будь-яких проблем. Відтак, слід підкреслити необхідність інтеграції української освітньої програми до загальноєвропейської програми освіти, яка включає поряд із традиційними навчальними заходами також «заходи виховання особистості». Ці заходи передбачають уведення до навчальних програм нових навчальних курсів і поширення різноманітних студентських служб та центрів [3]. Особливої актуальності подібні заходи набувають у вищих навчальних закладах, де освіта безпосередньо пов'язана з майбутньою професійною діяльністю.

Виходячи із зазначеного, представляється доцільним розгляд можливостей запровадження освітніх заходів в українських ВНЗ, спрямованих на формування соціальних компетенцій студентів, адже за результатами останніх досліджень саме вони, а не професійні навички, є головною умовою успішного працевлаштування та стабільного майбутнього молодого покоління [5; 10]. Перспективним вважається також дослідження однієї із соціальних компетенцій – здатності до подолання конфліктів, а саме – виховання цієї здатності під час навчання у вищому навчальному закладі.

Метою даної роботи є розгляд шляхів інтеграції в навчальний процес заходів із розвитку та вдосконалення соціальних компетенцій у студентів вищих навчальних закладів на прикладі загальноєвропейської програми Bologna-System та реалізації в Україні міжнародного проекту Темпус «Impress».

Виклад основного матеріалу. Міністерства освіти країн-учасниць болонського процесу пропонують запровадження в системах вищої освіти

загальноприйнятих кваліфікаційних рівнів, орієнтованих на виховання та розвиток певних умінь та навичок. Серед останніх виділяються такі категорії: професійні вміння; методичні навички; feedback (зворотній зв'язок); навички спілкування; соціальні компетенції. Особливе значення надається вмінню постійно розвивати свою особистість через зазначені стратегії навчання. Як результат, випускник вищого навчального закладу, серед іншого, має бути здатен прийняти обґрунтоване рішення у складній ситуації, демонструючи розуміння громадської, економічної та етичної сторін проблеми. Він повинен бути спроможним самостійно вдосконалювати вже набуті вміння та навички й розвивати нові. Ось такі конкретні формулювання щодо соціальних компетенцій студентів є частиною обґрунтування навчальної роботи в системі вищої освіти європейських країн [6].

Постає запитання, яким чином слід розвивати у студентів соціальні навички та які пункти слід внести до навчальних програм з метою їх розвитку? Які конкретні заходи в навчальному процесі сприятимуть набуванню вмінь соціальної комунікації?

Представники викладацького корпусу та студентської громади європейських вищих навчальних закладів зазначають, що запровадження заходів із виховання соціальних компетенцій, на жаль, ще не набуло масштабного характеру, хоча, за Болонською програмою, є одним із головних чинників формування повноцінної висококваліфікованої особистості. Через завантаження студентів традиційною навчальною роботою не вистачає часу на формування людських якостей. Таку саму ситуацію маємо і в Україні. Та численні заклади вищої освіти за кордоном вже пропонують студентам курси за предметом «соціальна компетентність». На них слухачі вчаться аналізувати позитивні й негативні риси свого характеру, отримують дієві, апробовані на практиці, знання та методики з удосконалення потрібних умінь та навичок. До навчальних програм унесені потрібні зміни, які передбачають не тільки семінари та практикуми з даного предмета, але й обов'язкову діяльність студентів у соціальній сфері та в осередках самоуправління. Результати такої діяльності оцінюються викладачами як і будь-який із традиційних предметів та вносяться до загальної кількості кредитного часу, передбаченого на отримання певної спеціальності.

Так, у вищій школі прикладних наук Іюрцбург Швайнфурт було ініційовано проект «Соціальне навчання», який на даний момент став складовою частиною навчального процесу в закладі. Даний курс передбачає короткострокову роботу певної кількості студентів у різних соціальних установах для інвалідів, тяжко хворих, людей похилого віку та складних підлітків. Концепція проекту виходить зі Сполучених Штатів Америки, де соціальні курси є традиційними у вищих школах. Теоретичне обґрунтування концепту пов'язане з іменами Джина Руссо та Джона Дюєя, на думку яких основою будь-якого навчального процесу повинне стати

подолання різних критичних ситуацій. Лише багатогранний життєвий досвід відкриває можливості до розвитку повноцінної особистості. Адже ми вчимося на складних ситуаціях і на суперечках із інакодумцями.

Робота в установах для людей, відокремлених від нормального життя суспільства, неминуче пов'язана зі складними ситуаціями, що вимагають неординарних рішень. Розв'язуючи складні завдання, студенти починають усвідомлювати, що вони здатні подолати труднощі, а відтак – вірити у свою спроможність. Саме це і стає основою їх подальшого розвитку.

Стажування в подібних установах передбачає попередню підготовку практикантів і аналіз кінцевих результатів. З цією метою в навчальному закладі проводяться інтенсивні курси, які включають відповідні практичні заняття до та після стажування. Особливого значення надають кінцевій обробці результатів. Практиканти аналізують пережиті події, роблять висновки і вчаться переносити найбільш вдалі моделі поведінки на прогнозовані ситуації в майбутньому професійному житті.

Важливо, що під час стажування студенти повинні займатися роботою, не пов'язаною з їх навчальною орієнтацією. Якщо майбутній архітектор проектує будинок для безхатченків, то він удосконалює свої професійно-методичні навички. Якщо ж він працює в цьому будинку, то йдеться про розвиток особистісних якостей і соціальних компетенцій.

На сьогоднішній день предмет «соціальне навчання» введено в численних вищих навчальних закладах Європи та Америки. Студенти практикуються в соціальних установах та отримують за це відповідні кредитні бали.

Як оцінюються знання та навички студентів за предметом «соціальні компетенції»? По-перше, на його вивчення відводиться певна кількість навчального часу, як правило, не менше 4-х кредитів (мінімум 120 годин). По-друге, чітко формулюються види студентської діяльності протягом даного кредитного часу. Наприклад, студенти, які оволодівають технічними спеціальностями, повинні виконати такі види роботи, як робота у групах, складання бізнес-планів, проведення переговорів. За кожен аспект виставляється певна оцінка, потім бали додаються [7].

У Технічному Університеті Мюнхен діє програма «Tutorensystem Garching», у межах якої студенти спочатку відвідують підготовчі тренінги з оволодіння методикою навчання соціальних компетенцій, а потім застосовують набуті знання на практиці, супроводжуючи протягом декількох семестрів групи початківців. На підготовчих тренінгах майбутні куратори навчаються методиці проведення семінарів, способам аналізу різних ситуацій та шляхам розв'язання конфліктів. Працюючи у групах, вони запроваджують теоретичні знання за предметом «соціальні компетенції», виступають консультантами під час виникнення конфліктних ситуацій, підтримують у командних видах діяльності та ініціюють інноваційні ідеї, застосовуючи творчі методи роботи.

Щодо педагогічної освіти, то в Університеті Гайдельберг виокремлюють модулі для оволодіння методикою розвитку особистості майбутнього працівника освіти. Протягом навчання розв'язуються такі питання, як вимоги сучасної шкільної системи до особи вчителя; аналіз соціальних умінь та навичок, якими вже володіє студент на момент навчання; аналіз сильних і слабких сторін особистості студента; способи оцінювання майбутнього особистого досвіду з професійної діяльності та постійного розвитку своєї особистості. Набуті знання та навички оцінюються, як і всі інші предмети [8].

Основні засади Болонського процесу реалізуються в нашій країні в запровадженні міжнародного проекту ТЕМПУС «IMPRESS» – «Підвищення ефективності студентських служб». Основною метою проекту є створення сучасних Центрів підтримки студентських служб у провідних класичних університетах України [3].

Поштовхом до запровадження даної програми стали результати дослідження Світового банку, метою якого було, серед іншого, вивчити природу навичок, що цінуються на ринку праці в Україні; указати на аспекти, які потребують удосконалення в цій сфері; запропонувати практичні шляхи розв'язання проблем, що існують. За результатами дослідження зроблено висновок, що українські роботодавці мають потребу в додаткових соціально-емоційних навичках своїх працівників. Намічено такі стратегії, як створення основоположних навичок для нових учасників ринку праці, підвищення рівня установ вищої освіти та зайнятості для створення передових навичок серед населення працездатного віку.

Серед основних навичок виділяють соціоемоційні вміння, які визначаються як поведінка, настанови й особистісні якості, що допомагають людям ефективно орієнтуватися в особистих і соціальних ситуаціях.

Одним із результатів проекту стало створення новітнього навчального курсу «Soft Skills», розробленого за сучасними міжнародними академічними стандартами. У його межах студенти отримують знання та навички, які сприятимуть їх повноцінній адаптації як до навчання у ВНЗ, так і до майбутньої професійної діяльності. Курс покликаний надавати студентам додаткових преференцій у працевлаштуванні, сприяти формуванню в них умінь самопрезентації, ефективної роботи в команді та прийняття рішень, активізувати ауторефлексивні здібності й розвивати критичне мислення.

Пропонований курс передбачає застосування таких ефективних форм організації навчального процесу, як лекції і тренінги. Цікавим методичним доробком є те, що в межах курсу студентам буде запропоновано розроблення власного портфоліо – набору есе, презентацій, ментальних карт тощо; робота над спільним проектом, проведення наукових дебатов, складання плану-стратегії особистого розвитку. Це дозволить студентам визначати життєві цілі й оцінювати власний прогрес у професійному, кар'єрному та особистому зростанні. Планується запровадження нового

навчального курсу *Soft Skills* у навчальні плани університетів як курсу за вибором з осені 2016 року.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Дослідження доводять, що інтеграція в навчальний процес предмета «Соціальна компетентність» має позитивні наслідки для суспільства в цілому. Зайнятість у суспільній сфері підвищує самооцінку студента та його громадянську компетентність, загострює його увагу до проблем політики й суспільства, вчить об'єктивно оцінювати реальність і розуміти інших. Громадські установи виграють від прийняття на роботу молодих енергійних спеціалістів, відкритих до нововведень і перетворень. Останні вдосконалюють робочий процес та захищають інтереси своїх клієнтів. Заклади освіти, у яких передбачене навчання студентів використовувати особистий потенціал у всіх сферах діяльності, набувають великого авторитету серед інших навчальних закладів. «Слід навчати молоде покоління не лише змінювати майбутнє, а й раціонально обходитися зі змінами. Саме в цьому й полягає потенціал предмета соціальної компетентності в закладах вищої освіти», – вважає професор Крістіне Вегеріх, яка ініціювала проект «Соціальна освіта» у одному з університетів Німеччини.

Широкомасштабне запровадження подібних проектів в Україні підвищить якість системи освіти та рівень життя в нашому суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойчук П. М. Модель формування соціальної компетентності студентів педагогічних коледжів [Електронний ресурс] / П. М. Бойчук, Н. В. Борбич // Соціальна педагогіка : теорія та практика. – 2013. – № 1. – С. 35–44. – Режим доступу :
2. http://nbuv.gov.ua/UJRN/spttp_2013_1_7
3. Сівак Н. А. Соціальна компетентність у контексті соціалізації студентів вищих педагогічних навчальних закладів [Електронний ресурс] / Н. А. Сівак // Наука і освіта. – 2013. – № 3. – С. 161–164. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2013_3_47
4. Черняк О. Соціальні компетенції молодих фахівців : результати реалізації міжнародного проекту Темпус Impress [Електронний ресурс] / О. Черняк, Г. Харламова. – Режим доступу : <http://www.edu-trends.info/tempus-impress/>
5. Die Bedeutung Sozialer Kompetenz für die Bewältigung interpersoneller Stress-Situationen am Arbeitsplatz. [Електронний ресурс] Dissertationsschrift zur Erlangung des kademischen Grades der Doktorin der Philosophie (Dr. phil.). – Режим доступу : <http://www.frankfurt-school.de/clicnetclm/fileDownload.do?goid=000000384924AB4>
6. Matthias C. J. Dannhorn Soziale Kompetenzen erwünscht! [Електронний ресурс] / C. J. Matthias. – Position – Das IHK-Magazin für Berufsbildung Heft 2, 2011. – Режим доступу : <http://www.agentur-vivace.de/interessant/soziale-kompetenzen-erwunscht/>
7. Nina Hürter M. A. FIBAA Welche Kompetenzen will Bologna? [Електронний ресурс] / M. A. Nina Hürter. – AG-F Frühjahrstagung 17.–18. Juni 2015. – Режим доступу : https://dgwf.net/fileadmin/user_upload/Common/Documents/N-H-Bologna-2015.pdf
8. Praxis Check Soziale Kompetenzen [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://che-ranking.de/methodenwiki/index.php/PraxisCheck Soziale Kompetenzen](http://che-ranking.de/methodenwiki/index.php/PraxisCheck%20Soziale%20Kompetenzen)

9. Schlüsselkompetenzen für Studierende. Module Personale Kompetenz (MPK) für Lehramtsstudierende [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uni-heidelberg.de/slk/angebot/AngebotMPK.html>
10. Soziale Kompetenz als Kompetenzfeld im Soft Skills Würfel von André Moritz [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.soft-skills.com/soft-skills-wuerfel/soziale-kompetenz/>
11. Werner G. Faix, Michael Auer (Hrsg.) : Kompetenz. Persönlichkeit. Bildung. [Електронний ресурс] / G. Werner. – Band 3. Steinbeis-Edition, 2011. – 489 s. – Режим доступу : http://www.steinbeis-sibe.de/fileadmin/pdf/Publikationen/Kompetenzband_3-SIBE-Master.pdf

РЕЗЮМЕ

Шевченко О., Грунвальдт К. К вопросу социальной компетентности студентов вузов.

В статье рассматриваются пути интеграции в учебный процесс форм работы, направленных на формирование у студентов социальных умений и навыков; анализируются способы оценки результатов такой деятельности. На примере вузов Германии и Украины рассматриваются конкретные меры, обеспечивающие развитие умений креативно и эффективно действовать в сложных ситуациях, постоянно совершенствовать личные качества, необходимые для успешного трудоустройства. В результате исследования сделаны выводы о том, что возможно и целесообразно включение в рабочие программы вузов Украины предмета «социальная коммуникация». Перспективным считается также изучение в дальнейшем одной из социальных компетенций – способности к преодолению конфликтов.

Ключевые слова: социальные умения и навыки, социальная компетентность, социальные службы, студенческие службы, кураторская работа, Болонья, Темпус.

SUMMARY

Shevchenko O., Grunwaldt C. On the issue of social competence of the university students.

The article focuses on the question how to examine the general ways of integration into the learning process of measures to develop and improve social competence for students in higher education on the example of Europe Bologna-System and implementation in Ukraine of the international project Tempus "Impress". Establishment of studying social competence, unfortunately, does not have the large-scale nature, though, according to the Bologna program is one of the main factors in formation of a highly valuable person.

The same situation we have in Ukraine. But today many institutions of higher education abroad already offer their students courses on the subject "Soft Skills". In such courses the students learn to analyze the positive and negative aspects of their character, to get effective, proven in practice, knowledge and techniques, that are necessary by improving their skills. Necessary changes are made in the curriculum, which involve not only seminars and workshops on the subject, but also binding activity of students in the social field and in the cells of government. The results of these activities are rated by teachers as any of the traditional subjects and are included to the general number of time credits provided for a specialty.

Basic principles of the Bologna process are provided in our country in the implementation of the international project TEMPUS "IMPRESS" – "Improved student services". The main goal is to create a modern center of student support services at leading classic universities of Ukraine. One of the project results was the creation of the newest course "Soft Skills", developed on the basis of modern international academic standards.

The research shows that the integration into the learning process of the subject "Social competence" has a positive impact on society. Employment in the public sphere raises the self-

esteem of a student and his civic competence, sharpens his attention to the problems of politics and society, and teaches the objective evaluation of reality and understanding other people.

Public institutions will benefit from the employment of young energetic professionals, open to innovation and change. Educational institutions, that have provided training students to use their own potential in all fields, are of great authority among other schools.

Key words: *soft skills, social competence, social services, student services, Tutor System Garching, Bologna, Tempus.*